

Habilitet med særlig vekt på sparebankstiftelser

Stiftelsesforeningen
17. april 2024

Professor dr.juris Tore Bråthen, Handelshøyskolen BI

Habilitet og inhabilitet – et evig tema ...

Offentlig forvaltning: *tillit* vs. stiftelser (og selskaper): *påvirkning*

... en typisk misforståelse

Nyheter - **Han har vært inhabil for lenge**

Leif-Arne Langøy har vært vingeklippet som styremedlem i Farstad Shipping siden i sommer. Nå trekker han seg fra styret.

16.01.17 - 14:21 Av Kari Vartdal Riise

STKN-2016-4152 (Grunnlag for settestyre?):
«Stiftelsesklagenemnda vurderer at B på vedtakstidspunktet **var inhabil til å inneha vervet som styremedlem i stiftelsen** og likeledes er inhabil til å være styremedlem under bobehandlingen.»

En oppklaring

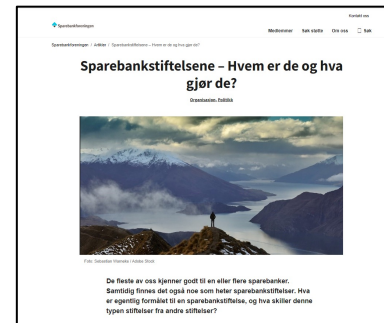
- STKN 2020-712. Oppnevning av styremedlem i Stiftelsen Hydroparken Barnehage

sammenheng særlig lagt vekt på at Andreas Meeg-Bentzen, etter tilsynets oppfatning, vil være inhabil ved styret behandling av stiftelsens bruksrett til lokalene i Bygdøy Allé 2 og søknad om oppheving av stiftelsen. Dessuten er Stiftelsestilsynet i tvil om Meeg-Bentzen lojalitet overfor stiftelsen.

Til dette vil Stiftelsesklagenemnda bemerke at spørsmålet om Andreas Meeg-Berntzen vil være inhabil i de to nevnte sakene må avgjøres med utgangspunkt i inhabilitetsbestemmelsen i [stiftelsesloven § 37](#) første ledd. Dette er et spørsmål som må avgjøres når disse sakene blir aktuelle ut fra en konkret vurdering av om Meeg- Berntzen har en tilknytning til saken som gjør ham inhabil. Dette betyr at muligheten for inhabilitet ikke kan gi grunnlag for å fravike vedtektenes bestemmelse om oppnevning av styremedlemmer. Så vidt nemnda har forstått er ikke Meeg-Berntzen ansatt eller har tillitsverv i Norsk Hydro ASA. Det kan derfor ikke allerede nå slås fast at han vil være inhabil etter den spesielle inhabilitetsbestemmelsen i [stiftelsesloven § 37](#) andre ledd.

Langt mindre kan Stiftelsesklagenemnda se at det i saken er forhold som tilsier at det kan reises spørsmål om Meeg-Berntzens lojalitet slik at han derved skulle være uegnet som styremedlem. Utgangspunktet må være at med mindre det er klare holdepunkter for noe annet, må det forutsettes at

Sparebankstiftelser

- Sparebankstiftelsene mottar utbytte fra eierandelen i sparebankene de eier + inntekter fra evt. øvrig kapital
- Store deler av disse inntektene deles ut til medlemmene
- 2020: Sparebankstiftelsenes samlede bidrag til MRD 1,3 milliarder kroner
- Lovreguleringen – finansforetaksloven og stiftelsesloven

Habilitet
ved
stiftelsens
tildelinger

Habilitet og inhabilitet i styret i stiftelser

- Inhabilitet inntreer ved «behandling av spørsmål» i styret i stiftelser
 - Men når?
 - Og hvorfor har vi inhabilitetsregler?
 - Og hva betyr det egentlig å være inhabil?

Generelt om styrets oppgaver

1/2

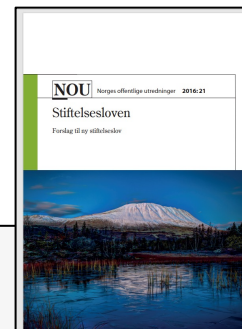
- Utgangspunktet i stiftl. § 30 sml. NOU § 32

§ 30. Styrets myndighet og ansvar

Styret er stiftelsens øverste organ.

Forvaltningen av stiftelsen hører under styret.

Styret skal sørge for at stiftelsens formål ivaretas, og at utdelinger foretas i samsvar med vedtektene. Styret skal påse at regnskap og formuesforvaltning er gjenstand for betryggende kontroll.

Generelt om styrets oppgaver

2/2

- Andre sentrale oppgaver
 - Kapitalforvaltning, jf. stiftl. § 18/NOU § 20
 - Tilsyn med daglig leder, jf. stiftl. § 35 [1] forutsetningsvis/NOU § 33

Krav til styrets saksbehandling

- Skal behandle saker i møte eller på annen betryggende måte, jf. stiftl. § 31 [2]/NOU § 36
- Mer enn halvdelen av medlemmene må være til stede, jf. stiftl. § 32/NOU § 41
 - Vedtektene kan stille strengere krav
- Flertallsvedtak, jf. stiftl. § 33/NOU 42
 - Ved stemmelikhet er styrelederens stemme avgjørende

Hovedregelen om inhabilitet

- Styremedlem kan være avskåret fra å delta i saksbehandlingen pga. inhabilitet, jf. stiftl. § 37/NOU § 52
 - Hovedregelen

§ 37. *Inhabilitet*

Et styremedlem eller en daglig leder må ikke delta i behandlingen eller avgjørelsen av spørsmål som har slik særlig betydning for ham eller henne selv eller for hans eller hennes nærstående, at vedkommende må anses for å ha en fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse i saken.

Hvorfor regler om inhabilitet?

1/2

- Den som er inhabil, kjenner normalt saken spesielt godt – hvorfor ikke nyttiggjøre seg dette?
- Inhabilitetsreglene skal
 - Sikre god saksbehandling og at avgjørelser treffes ut fra stiftelsens formål og interesser
 - Jf. stiftl. § 30[3]/NOU § 54: Styret skal arbeide for at stiftelsens formål ivaretas
 - Ivareta hensynet til stiftelsens selvstendighet
 - Bidra til tillit til at saksbehandlingen er betryggende
 - Ikke «sitte ved begge sider av bordet»

Hvorfor regler om inhabilitet?

2/2

- Kunne ikke de motstridende hensyn isteden ivaretas gjennom en regel om at styremedlem som ikke kan «ivareta av stiftelsens interesser», må fratre?
- Vanskelig vurderingstema
- Behov for inhabilitetsregler for å redusere antallet tvilstilfeller
- Beskytte styremedlemmer som bør fratre

Nærmere om hovedregelen

- Når foreligger inhabilitet?

§ 37. *Inhabilitet*

Et styremedlem eller en daglig leder må ikke delta i behandlingen eller avgjørelsen av spørsmål som har slik særlig betydning for ham eller henne selv eller for hans eller hennes nærstående, at vedkommende må anses for å ha en fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse i saken.

« ... behandlingen eller avgjørelsen av spørsmål ... »

- Når inhabilitet foreligger ...

§ 37. *Inhabilitet*

Et styremedlem eller en daglig leder må ikke delta i **behandlingen** eller **avgjørelsen** av **spørsmål** som har slik særlig betydning for ham eller henne selv eller for hans eller hennes nærstående, at vedkommende må anses for å ha en fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse i saken.

Stiftelsestilsynet om styrets håndtering

1/2

Hvordan forventer vi generelt at styret håndterer habilitetsspørsmål

For å kunne sikre samsvar med stiftelsesloven må styret utføre forsvarlige vurderings- og beslutningsprosesser. Dette innebærer bl.a. at styret må ha et aktivt forhold til inhabilitetsreglene ved å etablere gode prosesser og avgjørelser som er i samsvar med stiftelsens interesser.

Vår anbefaling generelt er at styret har utarbeidet en skriftlig rutine for håndtering av habilitetsreglene. Dere kan lage en egen rutine, eller legge relevante formuleringer inn i andre rutiner, som for eksempel styreinstruks, innkjøpsrutiner eller lignende. Vi har laget en egen sjekkliste (se nedenfor) med litt flere punkter for hva styret bør tenke på i forbindelse med habilitet. Listen er ikke uttømmende, men kan brukes som en start for styrets arbeid med inhabilitetsregler. Noen sentrale vurderingspunkter vil være:

Stiftelsestilsynet om styrets håndtering

2/2

- Styret bør ved årsplanleggingen skaffe seg oversikt over styremedlemmene sine roller utenfor stiftelsen.
- Det bør utarbeides en skriftlig rutine som beskriver framgangsmåte ved mulig inhabilitet.
- Stiftelsesloven har ikke egne regler om hvem og hvordan habilitetsspørsmålet skal behandles i stiftelsen. Dette innebærer at ansvaret ligger til styret. Vi anbefaler derfor at stiftelsen beskriver den valgte prosessen i rutinene, fra man oppdager at et styremedlem er inhabil, til man har på plass et vedtaksført styre. Altså hvordan styret i praksis går frem. Noen momenter styret bør tenke på er:
 - Hvilke situasjoner bør styret være oppmerksomme på?
 - Hvordan og når skal det varsles om mulig inhabilitet?
 - Hvordan skal styret håndtere uenighet om inhabilitetsvurderingen?
 - Ved konstatert inhabilitet, er styret fremdeles beslutningsdyktig til å behandle saken for stiftelsen, eller skal det kalles inn varamedlemmer eller settestyremedlemmer?
 - Er inhabilitet satt opp som styresak og vedtak dokumentert i styreprotokoll?

« ... særlig betydning ... » for styremedlemmet

- «Særlig betydning for ... » for styremedlemmet

§ 37. *Inhabilitet*

Et styremedlem eller en daglig leder må ikke delta i behandlingen eller avgjørelsen av spørsmål som har slik **særlig betydning for ham eller henne selv** eller for hans eller hennes nærstående, at vedkommende må anses for å ha en fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse i saken.

Når har en sak «særlig» betydning for styremedlemmet?

- Kontrakter med seg selv eller nærstående
 - Lån eller sikkerhetsstillelse forbudt, jf. stiftl. § 20 [1]
- Utdelinger til seg selv eller nærstående
 - Utdelinger til oppretteren m.fl. er forbudt, jf. stiftl. § 19 [2]/NOU § 59
 - Mer straks nedenfor
- Søksmål, jf. HR-2001-556

Hva betyr det at saken må ha særlig «betydning»?

- Særinteressen må være av en slik styrke at den er egnet til å påvirke styremedlemmets standpunkt
- Bedømmelsen må være relativ – forhold som etter sin art kunne være egnet til å etablere inhabilitet, må vurderes konkret i forhold til styremedlemmet

Særlig betydning for nærstående?

§ 37. *Inhabilitet*

Et styremedlem eller en daglig leder må ikke delta i behandlingen eller avgjørelsen av spørsmål som har slik **særlig betydning** for ham eller henne selv eller **for hans eller hennes nærstående**, at vedkommende må anses for å ha en fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse i saken.

Hvem er «nærstående»?

§ 1-5. Nærstående

(1) Som noens nærstående menes i denne loven:

1. ektefelle og en person som vedkommende bor sammen med i ekteskapsliknende forhold;
2. slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje og søsken;
3. slektninger i rett oppstigende eller nedstigende linje og søsken til en person som nevnt i nr 1;
4. ektefelle til, og en person som bor sammen i ekteskapsliknende forhold med, noen som er nevnt i nr 2;
5. selskap der vedkommende selv eller noen som er nevnt i nr 1 til 4, har slik bestemmende innflytelse som nevnt i [§ 1-3](#).

«Fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse»

§ 37. *Inhabilitet*

Et styremedlem eller en daglig leder må ikke delta i behandlingen eller avgjørelsen av spørsmål som har slik særlig betydning for ham eller henne selv eller for hans eller hennes nærstående, at vedkommende må anses for å ha en fremtredende personlig eller økonomisk særinteresse i saken.

«Særinteresse»

- STK-2016-4152: I kravet om særinteresse ligger at vedkommende må ha en interesse i saken som er spesiell, og er av en slik styrke at den er egnet til å påvirke styremedlemmets standpunkt i saken
 - Arving i konkurranse med stiftelsen hvor vedk. er styremedlem er inhabil, jf. STKN-2016-4152
- Ved sammenfallende interesser, foreligger ikke inhabilitet, jf. LB-2012-106951 (Hejes fond), STKN-2017-296 (Romanifolket)

«Særinteresse» vs. generell interesse

- HR-2001-556: Særinteresse, «dvs. en interesse som ikke gjelder en større gruppe av organisasjoner eller personer»
- Knudsen/Woxholth s. 168: «Et styremedlem som selv er pensjonist er f.eks. ikke inhabil til å avgjøre om stiftelsen skal yte støtte til velferdstiltak for pensjonister i sin alminnelighet.»
 - Annerledes hvis tiltaket kommer en avgrenset krets til gode og styremedlemmet tilhører denne kretsen
- Woxholth s. 323: Eier av gammelt skip ikke inhabil i spørsmålet om stiftelse med formål å fremme bevaring av gamle skip, skal yte støtte til bevaring

«Særinteresse» vs. generell interesse

- Bruker av løypenettet?
 - Utgangspunktet?
 - Snevert formål

«Særinteresse»

- STKN-2017-296 (Romanifolket): Ikke særinteresse der sønn til styremedlem hadde søkt om støtte til et prosjekt for å bevare og utvikle språket romani
 - «Det er likevel nemndas vurdering at vilkåret om «særinteresse» ikke er oppfylt, da et prosjekt til støtte for å bevare og utvikle romani er arbeid som må anses å være i kjernen av stiftelsens formål om å bevare og utvikle romanifolkets kultur, språk og historie. Js sønns interesse i sakens utfall, og dermed også eventuelt Js interesse i utfallet, kan således etter nemndas vurdering ikke anses å representere en «særinteresse» i lovens forstand, som gikk ut over den interessen J hadde i å fremme stiftelsens interesser og hensynet til å gjennomføre stiftelsens formål, jf. punkt 7.2»

«Særinteresse»

- STKN-2017-296 (Romanifolket): Det ligger «... i dette vilkåret at styremedlemmet selv eller hans eller hennes nærstående må ha en spesiell interesse i saken som ikke deles med en større gruppe personer. I dette tilfellet dreide det seg om søknad fra Hedmark fylkesmuseum om støtte til en julekonsert for folkegruppen taterne, uten at nemnda kan se det som sannsynliggjort at vedkommende styremedlem eller hans nærstående stod som direkte søker, prosjektleder eller tilsvarende. Stiftelsesklagenemnda kan heller ikke se at det i denne saken kan legges til grunn at en eventuell interesse i utfallet av denne søknaden fordi styremedlemmene selv er taterne, kan anses som en «særinteresse», en interesse som ville gå på tvers av stiftelsens interesser. En julekonsert må etter nemndas vurdering anses som et positivt tiltak for taterne som gruppe, og som bidrar til oppfyllelse av stiftelsens formål om å bevare og utvikle denne folkegruppens kultur, språk og historie. Det er således nemndas vurdering at de styremedlemmene som ikke deltok ved avgjørelsen av styrets beslutning å tildeling av midler til museet, ikke var inhabile etter stiftelsesloven § 37. De var dermed heller ikke inhabile ved den forutgående saksbehandlingen av søknaden i AU»

Inhabilitet pga. tilknytning

- Inhabilitet pga. stilling eller tillitsverv i privat eller offentlig institusjon, organisasjon eller foretak, jf. stiftl. § 37 [2]

Et styremedlem eller en daglig leder kan heller ikke delta i saksbehandlingen eller avgjørelsen når han eller hun har stilling eller tillitsverv i en privat eller offentlig institusjon, organisasjon eller et foretak som har økonomisk eller annen fremtredende særinteresse i saken, eller når han eller hun i slik egenskap tidligere har deltatt i behandlingen av saken. Første punktum er likevel ikke til hinder for at et styremedlem eller en daglig leder som har offentlig stilling eller verv, deltar i saksbehandlingen eller avgjørelsen av spørsmål som i det vesentlige gjelder bruken av midler som stiftelsen har fått stilt til rådighet fra det offentlige.

Tilknytning på hvilken måte?

Et styremedlem eller en daglig leder kan heller ikke delta i saksbehandlingen eller avgjørelsen når han eller hun har **stilling eller tillitsverv i en privat eller offentlig institusjon, organisasjon eller et foretak** som har økonomisk eller annen fremtredende særinteresse i saken, eller når han eller hun **i slik egenskap tidligere har deltatt i behandlingen av saken**. Første punktum er likevel ikke til hinder for at et styremedlem eller en daglig leder som har offentlig stilling eller verv, deltar i saksbehandlingen eller avgjørelsen av spørsmål som i det vesentlige gjelder bruken av midler som stiftelsen har fått stilt til rådighet fra det offentlige.

Inhabilitet pga. personlig forhold?

- Bekjentskap
- Vennskap
- Nært vennskap

NORWEGIAN
BUSINESS SCHOOL

